

Fraude en plagiaat bij opdrachten, werkstukken, scripties en tentamens

Studeren doe je voor jezelf. Je doet het soms in teamverband, soms alleen. Je bestudeert literatuur, maakt werkstukken en doet tentamen. Je doet dat op een integere wijze. Fraude en plagiaat horen daar niet bij. Het plegen van plagiaat en andere vormen van fraude is een ernstig feit, ook als het gepleegd wordt in conceptversies van teksten. Fraude en plagiaat vallen onder de Wet Hoger Onderwijs en in ernstige gevallen onder het wetboek van strafrecht. Plagiaat wordt tevens beheerst door de Auteurswet. In het onderwijs heeft men de verrijking van jouw toekomst tot doel. Dit gebeurt door de wisselwerking tussen theorieën en ideeën, en door het aandragen van nieuwe ideeën, opvattingen, waarnemingen, etc. Om daadwerkelijk authentieke en originele nieuwe ideeën aan te dragen, kenmerkt het handelen van onderzoekers en professionals zich daarom door zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, controleerbaarheid, onpartijdigheid en onafhankelijkheid. Van studenten mag worden verwacht dat ze relevante informatie op kunnen sporen, die kritisch kunnen verwerken en het resultaat op verantwoorde wijze op papier kunnen zetten. Helaas komt het nog wel eens voor dat studenten bij het doen van (literatuur)onderzoek onvoldoende of zelfs helemaal geen recht doen aan het werk van anderen. Die studenten plegen plagiaat: ze suggereren dat er sprake is van eigen werk, terwijl het in werkelijkheid gaat om werk van anderen. Een opleiding heeft pas nut als je leert zelfstandig problemen te analyseren, te verwoorden en nieuwe ideeën op een overzichtelijke manier te ontwikkelen. Door fraude te plegen ontnem je jezelf de kans dit goed te leren en toe te passen. Fraudegevallen die aan het licht komen schaden niet alleen de pleger, maar ook de opleiding en de school. Het imago loopt een deuk op, ook op de arbeidsmarkt. Daarom tilt de school zwaar aan fraude.

Wanneer er plagiaat wordt geconstateerd, zijn sancties het onvermijdelijke en voor de student in kwestie schadelijke gevolg. Liever ziet de onderwijsinstelling natuurlijk dat fraude en plagiaat wordt voorkomen. Daartoe is deze handleiding gemaakt, die studenten informeert over het anti-fraude en anti-plagiaatbeleid van de onderwijsinstelling en over manieren om te voorkomen dat er onbedoeld een vorm van plagiaat gepleegd wordt. Er wordt uitgelegd wat er onder fraude en plagiaat wordt verstaan, wat er gebeurt als het geconstateerd wordt, en er worden tips gegeven om het plegen van fraude en plagiaat te voorkomen.

Fraude en plagiaat verschillen

Fraude en plagiaat zijn niet hetzelfde. Plagiaat is (intellectuele) diefstal. Het is het kopiëren van het werk van iemand anders, en doen alsof dit van jezelf is. Als je tekst van iemand anders gebruikt moet je duidelijk aangeven van wie de tekst afkomstig is. Doe je dat niet dan lijkt het alsof je de tekst zelf hebt geschreven terwijl dat niet zo is en dat is plagiaat.

Fraude is een vorm van bedrog. Van afkijken op een tentamen tot het doen van valse belastingaangifte, het valt allemaal onder de noemer fraude. Net als bijvoorbeeld het vermelden van een onjuiste naam op een antwoordenblad, het ontvreemden van vragen die in het tentamen gesteld zullen worden en het afkijken tijdens een tentamen, wordt plagiaat als een vorm van fraude beschouwd, en ook als zodanig bestraft. Plagiaat is dus een vorm van fraude, maar fraude kent meer vormen dan alleen plagiaat.

Fraude

De school merkt bijvoorbeeld de volgende situaties en gedragingen als fraude aan:

- Een spiekblaadje is al genoeg voor het vaststellen van fraude, ongeacht of er gebruik van is gemaakt;
- Het voorhanden hebben (bij zich te hebben/ te dragen) tijdens een tentamen van geschriften, elektronische apparatuur of enig ander middel met vergelijkbare eigenschappen of functies (zoals programmeerbare rekenmachine, telefoon, smartwatch, smartglasses, boeken, syllabi, aantekeningen, etc.), waarvan de raadpleging of het gebruik tijdens het tentamen niet uitdrukkelijk is toegestaan;
- Gedurende een tentamen afkijken bij mede-examinandi, degene die gelegenheid biedt tot spieken is medeplichtig aan fraude, of met hen op enigerlei wijze, binnen of buiten de tentamenruimte, informatie uitwisselen;
- Persoonsverwisseling; uitgeven voor een ander persoon dan wel een ander persoon in de plaats van examinandus het tentamen laten afleggen tijdens een tentamen mag je je niet uitgeven voor een ander en net zo min mag je (delen van) van opdrachten, werkstukken en scripties die door een ander gemaakt zijn, onder eigen naam inleveren;
- Het onrecht (laten) aftekenen van presentielijsten (student A tekent voor student B die niet aanwezig is; beide studenten plegen fraude);
- De uitgereikte vraag- en/of antwoordformulieren verwisselen of met anderen uitwisselen;

- Voorafgaand aan het tentamen zichzelf of één of meer (mede-)examinandi in het bezit te stellen van vragen, opgaven of antwoorden van het desbetreffende tentamen;
- Het aanbrengen van wijzigingen in het tentamen nadat dit is ingeleverd;
- Het gelegenheid geven dan wel aanzetten van medestudenten of mede-examinandi tot fraude.
- In een scriptie of ander werkstuk gegevens, teksten, redeneringen of gedachten van anderen overnemen zonder correcte bronvermelding volgens algemeen aanvaarde regels;
- Bij het uitvoeren van een (afstudeer)onderzoek de onderzoeksresultaten manipuleren of niet correct weergeven, of fingeren van enquête- of interviewantwoorden of onderzoeksgegevens, een en ander met het oogmerk van misleiding.

Voorkomen van fraude bij schriftelijke tentamens

Fraude gebeurt soms onbedoeld. Simpelweg omdat de regels en richtlijnen niet bekend zijn. Voorkom dat je in de fout gaat en volg onderstaande tips:

- Lees de tentamenuitleg vooraf goed door zodat je weet wat je kunt verwachten.
- Gebruik het toilet vooraf, aangezien tijdens het tentamen de ruimte niet verlaten mag worden.
- Kom op tijd. Wie te laat komt, heeft geen recht op langer doorwerken. Kom je meer dan 30 minuten te laat op het tentamen, dan krijg je geen toegang meer. Als deelnemer mag je pas na een half uur na aanvang van het tentamen de zaal verlaten.
- Zorg ervoor dat je je kunt legitimeren. Leg deze kaart zichtbaar op je tafel.
- Laat al je spullen buiten de tentamenruimte.
- Na beëindiging van het tentamen lever je de bladen en kladpapier in bij de surveillantentafel.

Plagiaat

Als plagiaat gelden alle gevallen waarin gesuggereerd wordt dat er sprake is van eigen werk terwijl dat in werkelijkheid niet zo is. Het wordt bijvoorbeeld als plagiaat beschouwd als je:

- ideeën van anderen overneemt zonder adequate bronvermelding;
- gegevens of tekstgedeelten van anderen overneemt zonder bronvermelding;
- een tekst van iemand anders inlevert alsof het om eigen werk gaat;
- teksten, ideeën, conclusies, ontwerpen en/ of theorieën geheel of gedeeltelijk overneemt van andere auteurs zonder vermelding van de bron (boek, tijdschriftartikel, rapport, internetsite, enz.);
- informatie deels of aangepast gebruikt zonder vermelding van de bron;
- eigen bronnen voor twee doelen gebruikt zonder vermelding hiervan (zelf-plagiaat);
- een tekst inlevert die je hebt geschreven in samenwerking met anderen, zonder dat je dat expliciet meldt;
- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen, zoals encyclopedieën en digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften en encyclopedieën zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- een bron fingeert;
- citeert of parafraseert zonder dat dit duidelijk is aangegeven in de tekst;
- de bron niet correct of niet volledig vermeldt;
- de bronvermeldingen zo weergeeft dat ze voor anderen niet terug te vinden zijn;
- bij letterlijke citaten geen aanhalingstekens gebruikt of als je de aanhalingstekens zodanig hebt geplaatst dat ten onrechte de indruk wordt gewekt dat een deel van de geciteerde passages eigen werk is;
- wel naar bronnen verwijst, maar niet op alle plaatsen waar informatie uit die bronnen gebruikt is, met als gevolg dat een deel van de overgenomen informatie ten onrechte wordt gepresenteerd als eigen werk;
- een groter deel van je werkstuk, scriptie of andere schriftelijke toets van bekwaamheid laat bestaan uit één bron (ook al is deze bron vermeld) dan uit je eigen woorden;
- een tekst vertaalt vanuit een taal naar een andere zonder vermelding van de bron.
- bovengenoemde teksten parafraseert zonder (deugdelijke) verwijzing: parafrazen moeten als zodanig gemarkeerd zijn (door de tekst uitdrukkelijk te verbinden met de oorspronkelijke auteur in tekst of noot), zodat niet de indruk wordt gewekt dat het gaat om eigen gedachtegoed van de student;
- beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen overneemt zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- zonder bronvermelding eerder gemaakt eigen werk opnieuw inlevert en dit laat doorgaan voor in het kader van de cursus vervaardigd oorspronkelijk werk;

- werk van andere studenten overneemt en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- werkstukken indient die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Belangrijk is om te begrijpen dat het plegen van plagiaat en andere vormen van fraude een ernstig feit is, ook als het gepleegd wordt in conceptversies van teksten. Daarnaast geldt dat wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat zijn, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde.

Citeren

Studenten moeten te allen tijde correct citeren. Dit betekent dat steeds moet worden aangegeven wanneer letterlijk geciteerd wordt. Er is al sprake van plagiaat als slechts een regel zonder bronvermelding is aangehaald.

Parafraseren

Bij parafraseren moeten studenten door een referentie aangeven welke teksten als bron zijn gebruikt. Het veelvuldig parafraseren van stukken tekst met een verwijzing in een kleine noot is niet toegestaan. In dat geval is er geen sprake van oorspronkelijk werk. Dat zal tot uitdrukking komen in de beoordeling van het werkstuk.

Voorkomen van plagiaat door correct citeren en parafraseren

Plagiaat gebeurt soms onbedoeld. Simpelweg omdat de regels en richtlijnen niet bekend zijn. Voorkom dat je in de fout gaat en volg onderstaande tips.

Plagiaat voorkomen is eigenlijk heel simpel: je pleegt nooit plagiaat als je recht doet aan het werk van anderen door secuur om te gaan met bronvermeldingen, citaten en parafrases.

Knippen en plakken is tegenwoordig zo gemakkelijk dat mensen soms plagiaat plegen zonder dat ze het zich realiseren. Toch is er in sommige gevallen wel degelijk sprake van plagiaat. Je pleegt onder meer plagiaat als je zinnen, frases, paragrafen en zelfs ideeën kopieert van werk van anderen, gepubliceerd of niet gepubliceerd, zonder de oorspronkelijke auteur te vermelden. Ook als je een aantal woorden uit een paragraaf vervangt, is sprake van plagiaat. Hoe moet het wel?

- Maak in de tekst duidelijk welke ideeën van jezelf zijn en welke je hebt overgenomen uit een tekst van iemand anders;
- Gebruik je een parafrase, neem dan toch een bronverwijzing op;
- Ook bij grafieken, tabellen, statistieken en afbeeldingen hoort een bronvermelding;
- Volg de regels voor correct citeren en parafraseren.

Vuistregels bij bronvermelding

Iedere wetenschap kent een eigen stijl van bronvermelding, variërend van kort tot zeer uitgebreid en nauwkeurig. De American Psychological Association (APA) heeft regels gepubliceerd over de wijze waarop literatuurverwijzingen dienen te worden gemaakt (deze zijn gepubliceerd op internet).

Veel tijdschriften, ook in andere disciplines, volgen deze voorschriften. Andere veel gebruikte stijlen zijn: Chicago style (University of Chicago Press), MLA (Modern Language Association), en de Vancouver style (International Committee of Medical Journal Editors).

Nuttige en gedetailleerde richtlijnen zijn te vinden in wereldwijd gebruikte handboeken als de *Publication Manual* van de APA (American Psychological Association, 2001), de *Chicago Manual of Style* (Grossman, 1993), het *Holt Handbook* (Kirzner & Mandell, 2002) en het *Wadsworth Handbook* (Kirzner & Mandell, 2005).

Een handig Nederlandstalig overzicht van de APA-richtlijnen voor bronvermeldingen is te vinden op de website van Tilburg University: <http://itswww.uvt.nl/lis/es/apa/apa-handleiding.pdf>. In de digitale leeromgeving staat een stuk over bronvermeldingen.

Voor welke manier(en) van presenteren van informatie van anderen je ook kiest, je zult er in ieder geval voor moeten zorgen dat de lezer, als die daar behoefte aan heeft, de oorspronkelijke publicaties kan vinden. De eis van controleerbaarheid speelt hier een grote rol. Je moet duidelijk maken waar je informatie precies vandaan komt. Dat doe je door middel van correcte bronvermeldingen.

Er zijn een paar algemene richtlijnen voor een goede bronvermelding waaraan altijd voldaan moet worden. Wanneer je woorden of ideeën gebruikt van anderen, of het nu van een medestudent is of van een professor, je moet altijd helder aangeven wie wat heeft gezegd. Het maakt ook niet uit of een tekst is

ontleend aan een werkstuk van een medestudent, aan een wetenschappelijk artikel of aan een document van het internet. Als je teksten en ideeën van anderen gebruikt, moet je dit vermelden.

Houd je aan deze regels:

Zet een citaat altijd tussen aanhalingstekens en vermeld de bron op adequate wijze.

Je mag teksten van anderen niet redigeren of parafraseren en het presenteren als je eigen werk. Als je parafraseert, geef dan aan waar je begint met parafraseren en waar je eindigt en vermeld de bron.

Ideeën van anderen mag je nooit, ook niet in je eigen woorden, toeschrijven als afkomstig van jezelf.

Probeer tijdens het schrijfproces alle gemaakte stappen te registreren, zoekresultaten vast te leggen en bibliografische informatie op te slaan in een document.

Een correcte bronvermelding bevat de naam van de auteur (of als het om meer dan één auteur gaat, de namen van de auteurs), gevolgd door het jaartal van de publicatie, en waar je letterlijk citeert ook de pagina of pagina's van de publicatie waarnaar je verwijst. Aan het eind van de tekst moet een literatuurlijst (ook wel: bibliografie) te vinden zijn met titelbeschrijvingen waarin de precieze gegevens van de genoemde publicaties vermeld zijn. Er zijn allerlei eisen waaraan een literatuurlijst en de titelbeschrijvingen die daarin zijn opgenomen moeten voldoen. Daarop wordt verder ingegaan tijdens de lessen onderzoek.

Het herkennen van fraude

Het herkennen van fraude werkt tegenwoordig anders dan het herkennen van plagiaat. Plagiaatdetectie verloopt tegenwoordig via online systemen zoals TurnItIn. Het herkennen van andere soorten van fraude gaat doorgaans nog op de ouderwetse manier.

Plagiaatdetectiesystemen als TurnItIn zijn geavanceerd en effectief. Ingeleverd werk wordt vergeleken met een enorme hoeveelheid ander werk. Er wordt niet alleen vergeleken met stukken die online te raadplegen zijn, maar ook met stukken afkomstig van de interne databases van (andere) onderwijsinstellingen. Deze plagiaatdetectiesystemen laten exact zien waarmee overeenkomsten zijn aangetroffen: titel, gelijkende inhoud, vindplaats, datum.

Een hoog percentage betekent echter nog niet per se dat sprake is van plagiaat dat bestraft dient te worden. Het percentage is immers alleen een wiskundig computerresultaat. Een persoon zal zich vervolgens over de verschillende teksten moeten buigen om te bepalen of inderdaad sprake is van plagiaat. Hierbij zijn de volgende vragen van belang:

- Heeft de student de gekopieerde teksten geciteerd, en aangegeven van welke bron deze afkomstig zijn?
- Heeft de student in eigen woorden opgeschreven wat hij ergens anders heeft gevonden?
- Van hoeveel verschillende bronnen zijn de overeenkomende teksten afkomstig?

Wanneer de bronvermelding in orde is, is geen sprake van plagiaat. Wanneer de 'gekopieerde' stukken met juiste bronvermelding worden aangemerkt als onschuldig, blijft een percentage over van gekopieerde tekst. De vraag is dan, bij welk percentage is sprake van plagiaat dat bestraft dient te worden? 50%? 30%? 10%? Op die vraag bestaat geen duidelijk antwoord. Het is aan de examencommissie om het werk door te nemen, of door te laten nemen, en vast te stellen of sprake is van plagiaat.

Andere vormen van fraude zoals bijvoorbeeld de spiekbrieff, afkijken, het gebruik van een mobiele telefoon tijdens het tentamen, of het bemachtigen van het antwoordmodel voor het tentamen worden doorgaans op de ouderwetse manier vastgesteld. De surveillant of docent merkt het op en maakt er een rapport van op dat aan de Examencommissie ter beschikking wordt gesteld.

Gevolgen van fraude en plagiaat

Constaateert een docent, examinerator of surveillant fraude tijdens een tentamen, of heeft hij of zij daarvan een vermoeden, dan maakt hij daarvan proces-verbaal op en neemt hij eventuele bewijsstukken in beslag. Het proces-verbaal gaat samen met het werk naar de examencommissie. Is er sprake van werkstukfraude (plagiaat), dan meldt de betrokken docent dit aan de examencommissie.

Als fraude geconstateerd is, wordt dit door de Examencommissie onderzocht en geregistreerd en aan de directie doorgegeven. De Examencommissie onderzoekt de beschuldiging en kan vervolgens een sanctie opleggen; die kan variëren van een berisping, het opnieuw schrijven van een (fase)werkstuk over een ander onderwerp, tot uitsluiting van alle tentamens voor maximaal één jaar. Ten slotte kom je als je fraude gepleegd hebt niet meer in aanmerking voor een judicium (zoals cum laude) als je het

bachelorexamen hebt behaald. Bij herhaalde fraudegevallen kunnen zwaardere sancties getroffen worden. Bij ernstige fraude kan de directie zelfs jouw inschrijving beëindigen.

Let op: als bij groepswork fraude of plagiaat wordt geconstateerd, wordt dit aan ieder van de groepsleden in gelijke mate toegerekend. Controleer daarom ook in geval van groepswork het gehele werk voordat het wordt ingeleverd.

Zodra de examencommissie de sanctie heeft bepaald, stuurt zij de student daarvan schriftelijk bericht. Is de betrokken student het niet eens met de opgelegde strafmaat, dan kan deze beroep aantekenen bij het College van Beroep voor Examens.

In de Onderwijs- en Examenregeling (OER) lees je wat fraude en plagiaat inhoudt en aan welke regels je je moet houden bij het maken van een werkstuk of bij deelname aan een tentamen.

De consequenties van geconstateerde fraude voor een individuele student of groep studenten kunnen bijzonder onaangenaam zijn. Het gaat hierbij niet alleen om de sanctie zelf, maar ook om de vertrouwensbreuk die optreedt tussen student en docent.

De student kan door de uitsluiting van het tentamen ernstige studievertraging oplopen. De Examencommissie kan en zal hiermee geen rekening houden bij het opleggen van de sanctie.

Bronnen:

American Psychological Association. (2009). *Publication manual of the American Psychological Association*. Sixth edition. Washington, D.C.: American Psychological Association.

Grossman, J. (2010). *The Chicago Manual of Style: The essential guide for writers, editors, and publishers*. Sixteenth edition. Chicago: The University of Chicago Press.

Kirzner, L.G., & Mandell, S.R. (2002). *The Holt Handbook*. Sixth edition. Boston: Thomson-Heinle.

Kirzner, L.G., & Mandell, S.R. (2009). *The Wadsworth Handbook*. Ninth edition. Boston: Thomson-Heinle.